

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
generálne riaditeľstvo
Ševčenkova 11, 850 05 Bratislava

Program kontinuálneho vzdelávania

**Interpretácie umeleckých textov
v základných a stredných školách**

Mgr. Kamila Jandzíková, PhD.
generálna riaditeľka
Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Názov vzdelávacieho programu:

Interpretácie umeleckých textov v základných a stredných školách

Zdôvodnenie vzdelávacieho programu:

Kľúčovým problémom teórie interpretácie literárneho diela je hľadanie zmyslu diela. Práve implicitnosť zmyslu diela vyvoláva potrebu estetického porozumenia a následne aj vysvetlenia. Navrhovaný vzdelávací program, materiálovo sústredený na slovenskú literatúru starších aj novších období, vychádza z tézy, že aktívne estetické vnímanie na strane recipienta je záležitosťou jeho estetickú a vedomostnú kultivácie a je o to mnohostrannejšie, o čo vyšší je stupeň jeho literárneho vzdelania a miera uvedomovania si vzťahov a postojov tak k rôznym kontextom samotného diela, ako aj k rôznym vrstvám literárnej minulosti.

Podnetom na vytvorenie vzdelávacieho programu boli **časti obsahového a vzdelávacieho štandardu Štátneho vzdelávacieho programu** predmetu slovenský jazyk a literatúra zamerané na čítanie s porozumením a interpretáciu umeleckého textu, tiež skutočnosť, že **v medzinárodnej štúdii PISA 2012** dosiahla SR v čitateľskej gramotnosti signifikantne nižší výkon v porovnaní s predchádzajúcim cyklom v roku 2009. Do rizikovej skupiny žiakov, ktorí nedisponujú ani základnými čitateľskými zručnosťami, patrilo v cykle realizovanom v roku 2012 až 28,2% žiakov. Zvýšenie počtu žiakov v rizikovej skupine je štatisticky významné (6 perceptuálnych bodov v porovnaní s cyklom v roku 2009).

Štátna školská inšpekcia vo svojej **Správe o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2014/2015** (http://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/SPRAVY/2015/131_KI_G_SR_2014_15.pdf) uvádza o práci učiteľov a žiakov v rámci vyučovacích hodín slovenského jazyka a literatúry nasledovne: „na hodinách slovenského jazyka a literatúry analyzovali rôzne druhy textov, rozbor však nie vždy vychádzal z dobrej znalosti techník práce s textom“. Aj uvedené tvrdenie nás viedlo k tvorbe daného programu.

Program je založený na novom, interpretačno-inštruktážnom čítaní diel slovenskej literatúry od najstarších čias cez obdobie formovania literárneho jazyka až do súčasnosti, so zámerom ukázať, že literárny text a jeho kontexty sú výkladovo otvorené a mnohotvárne, že moderné interpretačné bádanie literatúry aj starších období – a takisto aj rôznych literárnych druhov a žánrov – odкрýva ich nové podoby a rozširuje horizonty nášho poznania. Súbežne je dôležité mať na zreteli, že interpretácia má nielen široké možnosti, ale aj svoje hranice, ako ukazuje riziko nadinterpretácie či naopak podinterpretácie.

Program chce zároveň upriamiť pozornosť pedagógov na tvorivý aspekt čítania literárneho diela, na zážitkovú bázu interpretácie umeleckého textu a takisto aj na komunikačný charakter interpretácie literárneho textu.

Program plne zhodnocuje najaktuálnejšie poznatky z výskumu slovenskej literatúry, jej dejín, historickej poetiky i teórie literatúry, ktoré materiálovo dopĺňajú staršie výklady, resp. ich na základe aktuálnych metodologických inšpirácií prehodnocujú, a to aj cez odhaľovanie už neplatných, prekonaných či diskutabilných výkladových stereotypov a vyprázdnených, no zotrvačne opakovaných klišé. Tento rozmer môže výrazne aktualizovať proces vyučovania slovenskej literatúry. Súčasne ide o priamy prenos aktuálnych nových poznatkov do školskej praxe a širšie do oblasti hodnotovej kultivácie spoločnosti (posilňovanie kultúrnej a národnej identity).

Schopnosť interpretovať umelecký text sa spája s citlivosťou voči slovesnému umeniu, v školskom prostredí navyše rozvíja aj kritické a analyticko-syntetické myslenie. Prostredníctvom požiadaviek na formulovanie vlastného názoru a výkladu sa v procese interpretácie rozvíjajú tiež jazykové a komunikačné kompetencie žiakov. Kvalitne a aktuálne literárnohistoricky a metodologicky pripravení pedagógovia môžu svojim žiakom ukázať, že aj čítanie literatúry môže byť a je zážitkom.

Druh kontinuálneho vzdelávania:

Aktualizačné vzdelávanie

Forma kontinuálneho vzdelávania:

Prezenčná (40 hodín)

Ciele vzdelávacieho programu:

Hlavný cieľ:

Rozšíriť a udržať profesijné kompetencie pedagogických zamestnancov v oblasti interpretácie literárneho textu s využitím najaktuálnejších poznatkov z výskumu slovenskej literatúry.

Špecifické ciele:

- aktualizovať poznatky v oblasti druhovo-žánrovej charakteristiky básnických, prozaických a dramatických diel slovenskej literatúry,
- prehĺbiť poznatky o metodologických východiskách pre interpretáciu daného žánru,
- rozvíjať prácu s básnickým, prozaickým a dramatickým textom, vnímanie literárneho diela v literárno-historických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach,
- prehĺbiť schopnosti v oblasti modelovej interpretácie a interaktívnej práce s básnickým, prozaickým a dramatickým dielom,
- rozšíriť schopnosť formulovať vlastné estetické postrehy a možnosti ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze básnických, prozaických a dramatických textov v slovenskej literatúre.

Obsah vzdelávacieho programu:

Tematický celok	Forma	Počet hodín
1. tematický celok: Problematika žánrovej interpretácie básnických textov slovenskej literatúry	Spolu: 20 hodín prezenčne	
Duchovná lyrika - Druhovo-žánrová charakteristika duchovnej lyriky, metodologické východiská pre interpretáciu daného žánru - Základné otázky práce s konkrétnym básnickým textom - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach	prezenčne	3 1 1
- Modelová interpretácia duchovnej lyriky - Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze duchovnej lyriky	prezenčne – praktická časť	2

Lúboštná lyrika <ul style="list-style-type: none"> - Druhovo-žánrová charakteristika lúboštnej lyriky, metodologické východiská pre interpretáciu daného žánru lúboštnej lyriky - Základné otázky konkrétnej práce s básnickým textom lúboštnej lyriky - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach 	prezenčne	3 1 1 1
<ul style="list-style-type: none"> - Modelová interpretácia lúboštnej lyriky - Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze lúboštnej lyriky 	prezenčne – praktická časť	2
Balada <ul style="list-style-type: none"> - Druhovo-žánrová charakteristika balady, metodologické východiská pre interpretáciu daného žánru - Základné otázky konkrétnej práce s básnickým textom balady - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach 	prezenčne	3 1 1 1
<ul style="list-style-type: none"> - Modelová interpretácia balady - Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze balady 	prezenčne – praktická časť	2
Povešť <ul style="list-style-type: none"> - Druhovo-žánrová charakteristika povesti, metodologické východiská pre interpretáciu daného žánru - Základné otázky konkrétnej práce s básnickým textom povesti - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach 	prezenčne	3 1 1 1
<ul style="list-style-type: none"> - Modelová interpretácia povesti - Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze povesti 	prezenčne – praktická časť	2
2. tematický celok: Problematika žánrovej interpretácie prozaických textov slovenskej literatúry	Spolu: 15 hodín prezenčne	
Autobiografický žáner <ul style="list-style-type: none"> - Druhovo-žánrová charakteristika autobiografického žánru, metodologické východiská pre interpretáciu daného žánru - Základné otázky konkrétnej práce s prozaickým textom autobiografického žánru - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach 	prezenčne	3 1 1 1
<ul style="list-style-type: none"> - Modelová interpretácia autobiografického žánru - Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze autobiografického žánru 	prezenčne – praktická časť	2
Román <ul style="list-style-type: none"> - Druhovo-žánrová charakteristika románu, metodologické východiská pre 	prezenčne	3 1

interpretáciu daného žánru - Základné otázky konkrétnej práce s prozaickým textom románu - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach		1 1
- Modelová interpretácia románu Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze románu	prezenčne – praktická časť	2
Poviedka - Druhovo-žánrová charakteristika poviedky, metodologické východiská pre interpretáciu daného žánru - Základné otázky konkrétnej práce s prozaickým textom poviedky - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach	prezenčne	3 1 1 1
- Modelová interpretácia poviedky - Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich v edukačnom procese pri analýze poviedky	prezenčne – praktická časť	2
3. tematický celok: Problematika žánrovej interpretácie dramatických textov slovenskej literatúry	Spolu: 5 hodín prezenčne	
Dráma - Druhovo-žánrová charakteristika drámy, metodologické východiská pre interpretáciu daného žánru - Základné otázky konkrétnej práce s dramatickým textom drámy - Vnímanie literárneho diela v literárnohistorických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach	prezenčne	3 1 1 1
- Modelová interpretácia drámy - Interaktívna práca s textom; formulovanie vlastných estetických postrehov a možností ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze drámy	prezenčne – praktická časť	2
Spolu	40 prezenčne	

Hlavné metódy, formy a spôsoby realizácie vzdelávacieho programu

Interpretácia textu – individuálna práca, práca vo dvojiciach s odporučenými doplnkovými učebnými zdrojmi.

Profil absolventa:

Účastník vzdelávania po absolvovaní programu aktualizácie vzdelávania vie implementovať do edukačného procesu aktualizované poznatky v oblasti druhovo-žánrovej charakteristiky básnických, prozaických a dramatických diel slovenskej literatúry a poznatky o metodologických východiskách pre interpretáciu daného žánru. Vie realizovať prácu s básnickým, prozaickým a dramatickým textom zameranú na vnímanie literárneho diela v literárno-historických súvislostiach a uvažovanie o nich v širších kontextových prepojeniach. Vie využiť v edukačnom procese schopnosti v oblasti modelovej interpretácie a interaktívnej práce s básnickým, prozaickým a dramatickým dielom a schopnosť

formulovať vlastné estetické postrehy a možnosti ich aplikácie v edukačnom procese pri analýze básnických, prozaických a dramatických textov v slovenskej literatúre.

Rozsah vzdelávacieho programu:

Celkový počet vyučovacích hodín: **40 hodín** prezenčnou formou.

Trvanie vzdelávacieho programu:

Najviac 10 mesiacov od začiatku vzdelávania.

Bližšie určená kategória, podkategória pedagogických zamestnancov; kariérový stupeň, kariérová pozícia:

Kategória pedagogických zamestnancov:

- učiteľ

Podkategória:

- učiteľ pre nižšie stredné vzdelávanie (učiteľ druhého stupňa základnej školy),
- učiteľ pre nižšie stredné odborné vzdelávanie, stredné odborné vzdelávanie, úplné stredné všeobecné vzdelávanie, úplné stredné odborné vzdelávanie a učiteľ pre vyššie odborné vzdelávanie (učiteľ strednej školy),
- učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie.

Kariérový stupeň:

- samostatný pedagogický zamestnanec,
- pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou,
- pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou.

Kariérová pozícia: -

Vyučovaci predmet: slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, slovenský jazyk a literatúra ako cudzí jazyk.

Podmienky pre zaradenie uchádzačov na kontinuálne vzdelávanie:

Program kontinuálneho vzdelávania je určený pre učiteľa v uvedených podkategóriách a kariérovom stupni, ktorý spĺňa kvalifikačný predpoklad na vyučovanie predmetov: slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a literatúra ako cudzí jazyk, v súlade s vyhláškou MŠ SR č. 437/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov a ktorý má absolvovaných aspoň šesť mesiacov pedagogickej činnosti (§ 35 ods. 9 zákona č. 317/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov).

Spôsob prihlasovania:

Písomná prihláška na kontinuálne vzdelávanie podpísaná uchádzačom

Spôsob preukázania príslušnosti k cieľovej skupine:

Riaditeľ školy na písomnej prihláške potvrdzuje zaradenie pedagogického zamestnanca do kategórie, podkategórie a kariérového stupňa; riaditeľovi školy potvrdzuje prihlášku zriaďovateľ.

Ak riaditeľ školy nepotvrdí zaradenie pedagogického zamestnanca do kategórie, podkategórie a kariérového stupňa, posúdi poskytovateľ oprávnenie na zaradenie pedagogického zamestnanca na základe príslušných dokumentov, ktoré pedagogický zamestnanec predloží poskytovateľovi.

Spôsob ukončovania vzdelávacieho programu:

Aktualizačné vzdelávanie končí záverečnou prezentáciou pred účastníkmi a lektorom aktualizačného vzdelávania.

Požiadavky na ukončenie vzdelávacieho programu:

1. Najmenej 80%-ná osobná účasť na prezenčnej forme štúdia.
2. Záverečná prezentácia, ktorej obsahom je analýza odučenej vyučovacej hodiny zameranej na interpretáciu umeleckého textu. Forma: písomný materiál spracovaný v textovom editore v rozsahu 3 – 6 normostrán, formát A4.

Personálne zabezpečenie vzdelávacieho programu:

Garant:

PaedDr. Darina Bačová, učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie s druhou atestáciou, Metodicko-pedagogické centrum, regionálne pracovisko Ševčenkova 11, 850 05 Bratislava. Garant spĺňa kvalifikačný predpoklad v zmysle § 43 ods. 4 a 5 zákona č. 317/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Lektori:

Odborníci z praxe - vedeckí pracovníci Ústavu slovenskej literatúry SAV (absolventi vysokoškolského vzdelania 3. stupňa) v kvalifikačnom zaradení vedecký pracovník (IIb) a samostatní vedeckí pracovníci (IIa – kvalifikačné zaradenie na úrovni vysokoškolského titulu docent), učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie s druhou atestáciou, učiteľ s druhou atestáciou a minimálne 15-ročnou praxou v danej oblasti.

Lektori musia spĺňať podmienky čl. 2 bodu 12 Smernice 18/2009-R.

Finančné, materiálne, technické a informačné zabezpečenie:

Financovanie vzdelávacieho programu:

Náklady spojené so vzdelávaním budú financované z prostriedkov rozpočtu MPC. Cestovné náhrady účastníka vzdelávania hradí vysielajúca organizácia, resp. účastník sám.

Materiálne zabezpečenie:

Účastníkom vzdelávania bude poskytnutý študijný materiál so zoznamom odporúčanej literatúry. Minimálne zabezpečenie pre lektorov: notebook + dataprojektor, flipchart, fixky.

Technické a informačné zabezpečenie:

Vzdelávanie sa bude realizovať v priestoroch regionálnych pracovísk metodicko-pedagogických centier. Pri vzdelávaní budú využívané IKT prostriedky.

Návrh počtu kreditov:

Spolu 10 kreditov – 8 kreditov za rozsah vzdelávania a 2 kredity za spôsob ukončovania